



A putnoki gazdasági iskola baromfiudvara



A putnoki gazdasági iskolában kötözik a szőlőt



Gobbi Hilda első fellépéseinek egyike

A felvidéki legelőjavítások terén szerzett tapasztalatok I-II. Köztelek, 1915. 27-51. sz.

1915. 12. 11. / 50. sz.

Rét művelés és szénakészítés. 1916. 171. <https://nemzetiszinhas.hu/hirek/2013/05/gobbi-100--gobbi-hilda-ezer-arca>

Andók György János: A mezőgazdasági képzés története Putnokon.

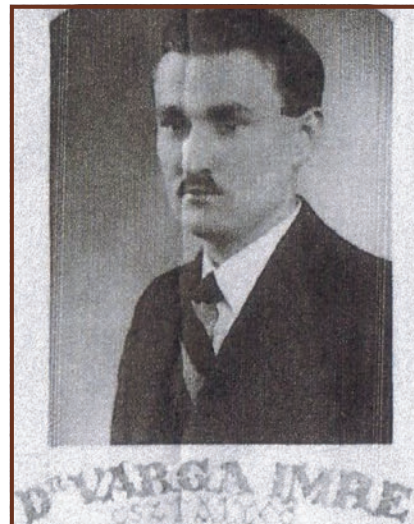
Putnok, 2010

Metykó Béla helytörténeti kutató

Emlékezés régi jászberényi tanárookra XIX.

Kezdő leheles tanár koromban **dr. Varga Imre** emberi, tanári nagyságáról sokat hallottam az idősebb kollégáimtól. Sokat meséltek róla, s több cikk, írás is megjelent már életéről, munkásságáról. Az 1944/45-ös tanévben érettségizettek Benke László tanár, festőművész készítette tablója, és a régi gimnáziumi tanárokról szóló írásaim azonban arra ösztökéltek, hogy ebben a sorozatban is írjak dr. Varga Imre osztályfőnökükről. A munkához segítséget kaptam a családtól és a volt tanítványoktól, melyért itt mondok köszönetet.

Dr. Varga Imre (1912–2007) 1912. október 31-én született Jánoshidán. Édesapja, Varga István földműves volt, édesanyja Szuhár Anna. Hat gyermekük született, akik közül egy fiú korán



1930-40-es tablókép

meghalt. A felnőtt kort 3 fiú (Mátyás, Pál, Imre) és két leány (Mária, Erzsébet) érte meg, Imre volt a legfiatalabb.

Az édesapjuk 1913 novemberében elhunyt, s ezután az 5 gyereket az édesanya egyedül nevelte. A gyerekek közül 3 felsőfokú tanulmányokat végzett. Mátyás jogi- és államtudományi, Mária tanítónői, Imre magyar-francia szakos tanári és irodalomtudományi diplomát szerzett. A Pál nevű fiú gazdálkodó volt. **Dr. Mosonyi Sándor** azt írta, hogy alattányi lévén ismerte a családot. A Varga család – szülők, testvérek – Alattány és Jánoshida között elterülő tótkéri tanyavilágban laktak, később Alattányba költöztek, mivel a tanyájuk ide sokkal közelebb volt. Kimondottan okos, értelmes, szorgalmas család volt.

Nagyon tisztelték őket. A bátyja, Pali bácsi 60 évesen érettségizett. Ő azért is kedvelte tanár urat, mert 1953-ban Simon tanár úrral együtt segített, hogy Mezőtúrról – ahol kezdte a gimnáziumot – a berényi gimnáziumba kerüljön.

A tanulmányai

Varga Imre a jánoshidai elemi iskola után, 1923-tól a jászberényi József nádor főgimnáziumban folytatta tanulmányait. A nyolc év alatt mindvégig jeles tanuló volt. És az akkori diákelet két nagy közössége – az önképzőkör és az aerokör – munkájában is eredményesen vett részt.

Az aerokörben már az 1928/29-es tanévben, VI. osztályos korában előadást tartott a víz ellenállásának hasznosítható hatásairól, az evezős csónak, a kerekcsónak, a propelleres hajó példájával. A következő tanévben, a VII. osztályban a kör jegyzőjévé választották. Az aerokörben 1930. június 10-én *A szárnyas rovarvilág és a repülés kapcsolatáról* szóló előadássorozatra került sor, utolsóként Varga Imre *„Általánoságban foglalkozott a rovar repülésének mechanikai és biológiai vonatkozásaival”*. Összehasonlította a madár, a sárkány és a rovar repülését.

Az 1930/31-es tanévben a Széchenyi István Gróf Önképzőkör elnöke Varga Imre lett. A kör ez évi szavalóversenyén a kitűzött költemény Sajó Sándor *Magyarnak lenni* című verse volt. E vers elszavalásának győztese Varga Imre VIII. osztályos tanuló lett, aki szabadon választott költeményként Tóth Árpád *Jó éjszakát* című versét szavalta, s II. helyezést ért el. További szép eredményei is születtek.

Az önképzőköri pályamunkája: *Alphonse Daudet: „Le petit chose”* című regényének tartalma és méltatása francia nyelven, 10 pengő jutalomban részesült. Dicséretet nyert *Szent Imre a magyar ifjúság eszményképe* című plakátja. Ugyan ebben a tanévben az aerokör titkára lett. 1931. március 19-én a térkép készítése volt az előadások témája. Varga Imre előadása a csillagászati helymeghatározásokról szólt.

Természetesen tanulmányi munkáját sem hanyagolta el. 1931-ben jeles eredménnyel érettségizett. Tanulmányait Budapesten, a Pázmány Péter Tudományegyetem magyar-francia

szakán folytatta. S mivel a középiskolás években csak jeles osztályzatai voltak, így felvételt nyert a tudományos képzést nyújtó Eötvös Kollégiumba is. Az eredményes tudományos képzésnek köszönhetően harmadéves egyetemista korában megnyerte az egyetem által a kuruc kori költészet témában meghirdetett pályázatot.

Az 1936/37-es tanévben állami ösztöndíjjal Párizsban a Sorbonne Egye-

zóraizás ügyeit is bonyolította diáksegítséggel. 1940. június 10-11-én osztályfőnökként leérettségizette az első osztályát.

1941/42-ben heti két órában még olasz társalgást is vezetett kezdőknek. Tanév végén az olasz nyelvben tanúsított szorgalmaért könyvjutalmat adományozott több tanulóknak.

Az 1942/43-as tanév feladatai érdekesen alakultak számára. Tartalékos

juk, melyen nyolc diák és nyolc tanár arcképe látható.

Dr. Varga Imre az 1946/47-es tanév első félévi nevelés tárgyú és módszeres értekezletén *A meglévő nyelvi ismeretek felhasználása a modern nyelvek tanításában* címmel mondta el tapasztalatait, javaslatait. 1947/48-as tanévtől „*Simon András és Varga Imre dr. a helybeli áll. liceum és tanítóképző-intézetben, ill. gyakorló ált. iskolában is tanították a francia nyelvet heti 7-7 órában*” – az évkönyv szerint. Ebben az évben az V. osztályban bemutató órát tartott magyar nyelv és irodalomból. Több éven át a gyorsíró kör, a francia társalgás, az ifjúsági segítőegylet könyvtárosa vagy vezetője, értekezleti jegyző, az ifjúsági könyvtár őrje volt. Az iskola Széchenyi István gróf ifjúsági önképzőkörének vezetőtanári feladatait az 1939/40-, 1941/42- és 1943/44-es tanévekben látta el. 1949 után már ritkán készültek évkönyvek. Tanári munkájáról, az emberről leginkább tanítványai visszaemlékezéseiből vannak ismereteim.

A tanítványok emlékezése

Tanított több száz diákot, négy osztálynak osztályfőnöke volt. Még sem volt egyszerű elérni és emlékezésre kérni a volt tanítványokat. Hiszen közülük sokan már az égi iskola padjaiban ülnek, s hallgatják a tanár urat, vagy az



Dr. Varga Imre labdával a futballcsapatban

temen a francia népköltéssel foglalkozhatott. Különleges történet a doktorátusának megszerzése, hiszen már az egyetem negyedik évében az irodalomtudományok doktora lett. Tanársegédként dolgozott, majd egy évig Budapesten volt helyettes tanár.

A jászberényi pedagógus

1938. november 4-től visszatért Jászberénybe, az Alma Materébe, a József Nádor Gimnáziumba óraadó helyettes tanárnak.

Az évek során magyar nyelv és irodalmat, francia nyelvet, gyorsírást, honvédelmi ismereteket, és 1945 után orosz nyelvet tanított. Az évkönyvekben az is olvasható, hogy okleveles, kereskedelmi iskolai tanár volt. 1940. január 1-től helyettes tanár, 1941. december 30-tól pedig rendes tanár címet kapott.

Az 1938/39-as kezdő tanévben már a VII. osztály osztályfőnöke volt, s megkapta első tanítási órán kívüli feladatait is. Értekezleti jegyző lett. A francia társalgás vezetőjeként óráit hanglemezes bemutatóval színesítette. De a tej-tí-



A városi strandon Varga Imre osztályfőnök jelt ad a vízbe ugrásra
1956. május (Fekete György fotóalbumából)

hadapródmesterként (az Erdélyi Emlékérem tulajdonosa) honvédelmi ismereteket tanított az alsó négy osztályban. Az I. osztályosok szüleinek értekezletén *A szülők feladata a társadalomban és a családban* címen korszerű kérdéseket fejtegető előadást tartott.

1940/41-ben a gimnázium IV. osztályának lett az osztályfőnöke. Ez az osztály a II. világháború befejező évében, 1945-ben érettségizett. Benke László tanár úrnak köszönhetően lett tabló-

ország, sőt a világ különböző részein élnek. S bizony az 1957-es, legutolsó osztályának tagjai is túl vannak már a 80. életévükön. Nagy örömmre, akikkel végül is sikerült kapcsolatba lépnem, azok szinte pillanatokon belül kezdtek mesélni, mintha nem is telt volna el több mint 60 év. Mindegyikük hálás tisztelettel, szeretettel emlékezett a középiskolás életük meghatározó alakjára, dr. Varga Imrere.

(folytatás a 10. oldalon)

(folytatás a 9. oldalról)

Hosszabb-rövidebb, kordokumentumnak is beillő, emlékező soraik, mondataik, humoros történeteik közül néhány a következőkben olvasható. (Zárójelben a név mellett az érettségi vizsga éve szerepel.)

Dr. Maczkó Barnáné Czigány Éva (1953) „Dr. Varga Imre tanár úr 1949-1953 között 4 évig a gimnáziumban osztályfőnököm volt, valamint magyart és oroszot tanított. Volt olyan tanév, hogy heti 10 órát tartott nekünk.

Magyar irodalomból, a kuruc költészetből kétszer annyi anyagot adott le, és kellett megtanulnunk, mint ami az előírt volt. Az ötvenes években, az egyre vadabb diktatúrában, amikor a könyv meg sem említette Ady „istenes verseit”, ő egy órát szánt erre a témára. Az írásbeli dolgozatot sohasem egy érdemjeggyel értékelte, hanem több soros véleményezéssel.

Azt hiszem, mondhatom az osztálytársaim nevében, ő volt az ún. nagybetűs TANÁR. Tarkította az órát egy-két szellemes, odaillő beszólással. Nála mindig rend és fegyelem volt. Csak a tisztességre, becsületességre nevelt bennünket.

Őt évenként rendeztünk érettségi találkozót, meghívásunkat minden alkalommal elfogadta. Mi idéztük az órákon hallott szellemes, olykor szállóigévé váló mondásait.

Utoljára 2003-ban az 50 éves találkozón volt, 91 évesen, kicsit keserűen. Hangulatát jellemezte, hogy felolvasta nekünk Sík Sándor: Dörmögés című versét, ami az öregkorról szól:

*„Öregeket minálunk meg nem ölnek
Inkább hasznát veszik,
mint nagyszülőknek:
Hova lenne sok gyönyörű család,
Ha ráncos kézzel fel nem tartanák
Tovább szolgáló nagyapák, anyák!”*

Emberséget, tartást, kötelességteljesítést tanultam tőle. Mindig nagy hálával és szeretettel gondolok rá.”

Németh Pál (1953) „Dr. Varga Imrével, ahogy mi, diákjai már akkor is neveztük, Imrussal 1945 szeptemberében találkoztam a Jászberényi M. Áll. József Nádor Gimnázium elsőosztályos tanulójaként. Ő lett az osztályfőnöke a sok különböző helyről összekerült, sokféle háborús élményű (katonai eszközök gyűjtése, kisebb robbantgatások, romos épületek bejárása, elhagyott lovak időleges befogadása stb.) kissé vadóc

társaságnak. Ez persze a fiúkra vonatkozott. Általános vélekedés szerint a legjobb helyre kerültem, kerültünk, mivel Dr. Varga Imre már akkor is város-szerte ismert és elismert tanár-egyéniesség volt. Híres volt sokrétű szakmai tudásáról, széleskörű műveltségéről, következetességéről, szigoráról, kiváló emberismeretéről és pedagógiai érzékéről, doktorátusáról.

Szép évünk volt, de el kellett búcsúznunk Varga Imre osztályfőnökünktől és tanárainktól, mivel a következő tanévben el kellett hagynunk a gimnáziumot, hogy tovább folytassuk tanulmányainkat.

A következő nagy hivatalos találkozás Varga tanár úrral 1949-ben volt, amikor első gimnazistaként a Lehel Vezér Gimnáziumba iratkoztam be. Ismét Dr. Varga Imre lett az osztályfőnököm, aki a magyar mellett oroszot is tanított nekünk. Töredelmesen bevallotta az első órán, hogy az orosz nyelvel neki nehézségei vannak, hiszen a tanév kezdete előtt egy héttel kezdett el oroszul tanulni. Roboz Péter osztálytársammal, barátommal rögtön el is határoztuk, hogy mi is nagy erővel kezdünk oroszul tanulni magánzorgalomból, hogy le hagyjuk az Imrust, hiszen most egy hét előnye van csak. Nem sikerült, ő győzött, a távolság egyre nagyobb lett közöttünk. Ez is tanárunk kvalitásait igazolja.

Kénytelen voltam az üres papírról felolvasni azt, amit otthon nem fogalmaztam meg. Mellettem Bíber Jóska, aki látta a csínytevést alig tudta visszafojtani a nevetését. Az egyik mondat egyik jelzője nem tetszett Imrusnak, azt kérte olvassam ismét fel a mondatot, és találjunk egy elfogadhatóbb jelzőt a mondatba. Én már a következő mondatot próbáltam megfogalmazni, a kért mondat nem jutott az eszembe. Odajött, elvette a lapot és bemutatta az osztálynak. Síri csend jelezte a szolidaritást. Varga tanár úr azt mondta, ezért 1-est és intőt szoktak adni. Ő a teljesítményt és nem a pimaszságot, a lustaságot értékeli. 5-öst adott, mert nem egy átlagos tanár volt.

Minden ötödik évben érettségi találkozót tartottunk Jászberényben (az utolsó 2018-ban volt), amíg élt (2007-ig) Dr. Varga Imre sohasem hiányzott, és mindig ő adta meg a megemlékezések alaphangját. Egyéb kvalitásai mellett ezeken az érettségi találkozók ismertük meg humorát, és általános világlátását. Mindig nagy élmény volt számunkra ez a felnőttkori összejövetel és társalgás, mert időközben mi is hozzáregedtünk egykori tanárainkhoz. Nekem különös örömet jelentett, hogy kocsival rendszeresen én szállítottam oda-vissza a találkozóra a Varga házaspárt, majd a megözvegyült Imre bátyámat.



A Lehel Vezér Gimnázium tanári kara 1957-ben

Hihetetlen igényességgel figyelte és elemezte a feleleteket. Minden rossz kifejezést, megfogalmazást azonnal szóvá is tett. Szokása volt, hogy az otthon készített fogalmazásokat a felelővel felolvastatta. Engem is felszólított egy alkalommal, olvassam fel, mit alkottam otthon. Én nem alkottam semmit.

Utolsó találkozásunkon a Tigris utcai lakásán is arról beszélt, hogy nagy ajándék számára, hogy a senki által nem vizsgált értékes iskoladramákat kutathatja, sok értéket fedez fel bennük, és a múltunk megismerését is segíti. Fájdalma, hogy nincsenek fiatal tanítványai, akikre rátestálhatná összegyűjtött és fel

nem dolgozott anyagait, hiszen ő már nem sok új feladatot tud vállalni. Sajnos, ezzel lett vége a történetünknek.”

Simon Józsefné, Pernyész Katalin (1953) „1949 őszén iratkoztam be a jászberényi, akkor Mikszáth Kálmán Gimnáziumba. Az osztályfőnökünk dr. Varga Imre egy nagytudású és tiszteletet érdemlő tanár lett. Mi, diákok éreztük az Ő nagy szeretetét. A feladatokat megkövetelte, értett a diákok nyelvén, és értette a diáksínyeket is, de mi is tanultunk tőle huncutságokat. Nem volt könnyű számára összekovacsolni a különböző felfogású gyerekeket. Emberismerete, nevelési módszere egy nagyon összetartó, becsületes csapatot hozott létre.

Megértő és következetes volt a nevelésben. Mindenki őszintén beszélhetett vele, a legmesszebb-menőig segítőkész volt minden problémában. Szinte szüleink helyett szülő volt. Végig látogatta a családokat, ahol baj volt segített. Biztosak voltunk benne, hogy volt olyan gyerek, akit anyagilag is támogatott. A késő esti órákban ellenőrzéseket tartott, hogy ne legyen csellengő gyerek. A szülőkkel is csodálatos volt a kapcsolata, szerették őt. Tette mind ezeket az igazi emberi nevelési elhivatottság magas fokán. Mindenki ből becsületes és igaz ember lett. Nagyon szép diákeveket köszönhetünk neki.

Érettségi után is mindenkire figyelt, kit hová vettek fel. Sokan pedagógusok lettek az osztálytársak közül, íme a példa ereje. Akit nem vettek fel sehová, azt igyekezett megfelelő helyre ideiglenesen vagy véglegesen irányítani, elhelyezni.

Az öt évenként megtartott találkozónkon Imre bácsi egyenként ölelte magához tanítványait, és mindenre emlékezett. Munkájából, tanulmányaiból mindenkit megajándékozott. A jó példa nyomában tudásban, becsületben, emberi tartásban, szeretetben éltünk és élünk. 2007 óta sajnos már nincs közöttünk, hiányzik, nagyon szerettük és tiszteltük. Szeretettel emlékszem vissza Imre bácsira, tanárainkra és osztálytársaimra.”

Gömöri Árpád (1957) „Dr. Varga Imre osztályfőnököm magyar-francia szakos tanár volt a gimnáziumban, de orosz nyelvet is tanított. A gimnázium egyik kiemelkedő személyisége volt, nagy tudású tanár, aki hatással volt a diákokra. Jól magyarozott, ám nem mindig követte a hagyományos tanórai „lépéseket” (a metódikát), néha ke-

vésnek bizonyult az ötven perc. Orosz nyelvi óráin irodalmi művek is előkerültek. Például A revizor című Gogol-mű egy-egy részletét fordítottuk. Még irodalmi est megrendezésére is vállalkozott velünk, fiúosztállyal. Arany János – Shakespeare – Szimonov művek részleteit adtuk elő. S még nem szóltam arról a három napos kirándulásról, amelynek egyik felejthetetlen része volt a Pesttől Mohácsig tartó hajóút.



Ballagáskor a gimnázium udvarán, 1957. május 8. (Fekete György fotóalbumából)

Erős egyéniség volt, stílusa olykor csipkelődő, tréfálkozó, de a tudást, az igyekezetet becsülte. Személyes emlékeim között tartom számon – ami talán a bizalom jele volt –, hogy az érettségi előtt, az utolsó héten röviden közölte velem: „*Te fogod mondani a ballagási beszédet.*”

Egyik volt kollégájának bevallotta, szívesen menne tanítani. Vágyott vissza a katedrára.”

Fekete György (1957) „Én nagyon kedveltem. A tananyagon túlmenően – nyilván nem véletlenül – megismertette bennünket Balassi Bálint költészetével, Ady és József Attila istenes verseivel. Egy megnyilatkozásban kimondta, hogy az elszakított területeken évtizedek óta élő magyarok az igazi magyarok. Mi értettük, hogy gondolja, bár még tartott a Rákosi éra.

1956. október végén a városban is volt egy felvonulás, akkor döntötték le a szovjet emlékművet. Mi, diákok is zárt csoportban, hazafias dalokat énekelve vonultunk fel. Ennek végeztével visszamentünk az osztálytermünkbe. Akkor a tanár úr előlépett a katedra elejére és azt mondta: „*Gyerekek, menjetek haza, és ne mozduljatok ki semmiképpen. Mennyi drága magyar vér fog még itt kiömleni*” – ezt könnyeivel

küszködve mondta. Hát ez bizony próféta megnyilatkozás volt, az országon belül, de városunkban is voltak halálos áldozatok, még egy osztálytársunk is áldozatul esett!”

Fodor Dénes (1958) „Az 1956-57. tanévben – a forradalmi események után, talán a második félévben – lehetett választani tanóra keretében második nyelvet is, például franciát, angolt, németet. A mi osztályunk fele a franci-

át választotta, többek között én is. Így ismertem meg a tanár urat. Nagyon szerettük, éreztük, hogy minden igyekezetével azon volt, hogy a lehető legtöbb ismeretet át tudjon adni nekünk e nyelvet illetően. Francia népdalt is tanultunk: *Állj közibétek pajtás* címmel. Első sora magyarul: *Már vége lett a hétnek, és némán áll a gép.* A francia népdalt természetesen franciául énekeltük. A francia nyelvtanítás azonban tanórai keretben rövidesen megszűnt. A tanár úrnak most is köszönöm, hogy bevezetett a francia nyelv legalapvetőbb ismereteibe. Vidám, tréfálkozó volt tanítás közben. Ha valaki nem jól válaszolt kérdéseire olyankor azt mondta: „*Igen, fiam. A tizenkét apostol a következő három volt, Péter és Pál.*” E mondásán mindig jót derültünk.”

Dr. Völgyi Kálmán (1958) a következő történetre emlékezett: „Akkoriban csak hétvégeken lehetett moziba menni, aki ezt megszegte könnyen lebukott a vidéki kisváros egyetlen mozijában. Így járt egyik osztálytársunk is. Dőltük a nevetéstől, amikor dr. Varga Imre tanár úr bemutatta őt, ahogy lopakodik előle a mozi halljának egyik oszlopa mögött. A bemutatót felelés követte, amiből kitűnt, hogy milyen káros dolog
(*folytatás a 12. oldalon*)

(folytatás a 11. oldalról)
hétköznap moziba járni.” (Lehel Vezér Gimnázium 225. jubileumi évkönyve)

Dr. Sass Pál (1959) egykori tanárának, Halász Lászlónénak írt levelében olvasható: „Amikor Ő már viccesen kacintott, tudtuk, hogy baj van. Mert ő még akkor is nevetett, amikor az ötödik egyest írta be valakinek. Félelmetesen felkészült volt. Ő „a tanárok esze.” (Lehel Vezér Gimnázium 225. jubileumi évkönyve)

Dezső Imre György (1959) Néhány apró, de a diák számára emlékezetes történetet mesélt el. „Varga Imre tanár úr engem nem tanított, csak néhány órán helyettesített. Nővérem 4. osztályos volt, amikor én elsős. Figyelmeztetett, hogy tanár úr dolgoztatás közben puskázókat mindig észreveszi. Oly módon, hogy dolgoztatás közben újságot olvas. De név szerint felszólítja. a puskázókat. Kis hozd ki a dolgozatot,

Ő kioktatott, hogy az utcán nem illik rejtvényt fejteni. Erre én azt mondtam, de jó, hogy találkoztunk. Nem tudtam a megfejtést, csak kevés betű volt a megfejtendő szövegben. Ő megnézte és egyből mondta: *Rostand Cyrano de Bergerac.*”

Tanár úr diáksínyekre, diáktettekre adott kisebb-nagyobb reakciói bizonyítják, hogy a nevelő munkában nem mindig a szidás, a büntetés, az intó a hatékony módszer. A volt diákok még évtizedek múlva is mosolyogva gondolnak vissza, hogy az igazi tanár egy-egy csendes mondatával mennyire nevelte őket, mennyire hatott rájuk.

Az iskolai munkán túl

Tagja volt a Báró Eötvös József Collegium Szövetségének, a Collegium Hungaricum Szövetségnek, az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek, a Társadalom- és természettudományi

adta hírül, hogy a VI. Pedagógus napon megyénkből dr. Varga Imre kapott Kiváló tanár kitüntetést.

A tudományos munka

1953-tól Klaniczay Tibor Kossuth díjas irodalomtörténész felkérésére külső munkatársként részt vett a Régi Magyar Költők Tára szövegkiadói munkálataiban. 1958-tól a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetének a munkatársa lett. Két évig még a kutatást és a tanítást párhuzamosan művelte. 1960-ban azonban végleg Budapestre költözött a családjával együtt.

Irodalmi munkássága

Az irodalomtudománynak a teljes skáláját művelte, bár az irodalomtörténész Varga tanár úr kedvelt kutatási témája a kuruckor és annak költészete volt. Tudományos kutatásainak eredményeit közkinccsé tette. Számtalan



2003-as érettségi találkozó a 91 éves Varga tanár úrral (Németh Pál fotóalbumából)

Nagy hozd ki a dolgozatot, Kovács is. Mi volt a titok? Az újságon volt két kis lyuk, amit a diákok nem láttak.

Második osztályban az osztályteremünk a bejárattól balra az első terem volt. Egy alkalommal nyitott ablaknál készültünk a tornaórára, a tornacipők röpködtek. Egy felém is szállt, de elhajoltam, és a cipő a nyitott ablakon kirepült, pontosan Varga tanár úr orra előtt zúgott el. Ő a cipővel bejött a terembe és megkérdezte: *Kié ez a 44-es, lábszagú cipő?* Senki nem válaszolt, s a cipőt többé nem láttuk. Már diákkoromban is szerettem olvasni, rejtvényt fejteni. Egyszer a gimnázium előtt az Országvilág című újság keresztrejtvényét fejtettem, s neki mentem tanár úrnak.

Ismeretterjesztő Társulatnak.

A gimnáziumi évkönyvekben lejegyezték, hogy a 1940-es években a Jász Hírlap munkatársa volt, évente több népművelési és Actio Catholica előadást tartott, könyvismertetéseket írt az Irodalomtörténeti Közleményekbe.

A II. világháború utáni években volt olyan rendezvény, amit újságban is hirdettek. A Szolnok Megyei Néplapban 1955. november 1-én jelent meg: „A jászberényi „Déryné” járási kulturotthonban ma november 1-jén, kedden este 7 órai kezdettel Varga Imre tanár, a Társadalom- és természettudományi Ismeretterjesztő Társulat tagja Maxim Gorkijról tart előadást.” 1957. június 2-án a Tiszavidék című újság

tudományos műve, írása közül csak néhány példát mutatok be, ezekkel szeretném láttatni sokoldalú munkásságát,

A **Jász Kunság**, a Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat Szolnok Megyei szervezetének folyóirata 1956 februári számában jelent meg *Jászkun vonatkozású kéziratok költői emlékek* című esszéje. Ebben többek között a következőket írta: „A kéziratok énekeskönyvekbe jegyezték fel tulajdonosaik a nekik tetsző, valahol hallott vagy olvasott verseket és saját alkotásaikat. Sok egyéb feljegyzés mellé örömeiket, fájdalmukat egy-egy víg vagy szomorú ének alakjában. Néha politikai keserűséget vagy nemzeti lelkesültséget öntöttek formába, máskor csak névnap

kedveskedést vagy lakodalmi dévajkodást, legtöbbször mégis a szerelmi érzés száz meg száz változatát. Mindenképpen azt, ami a lejegyző számára érdekes volt. ami őt leginkább érdekelte: a számára élő irodalmat.” A kéziratos könyvek-ből néhány példát ki is emelt, egy ezek közül: „A Rákóczi-nótára emlékeztető ritmusban és képekben köszönti, mint jó katonákat, de mint jól dolgozó népet is az országnak. A dicséretre a XVIII. századvégi török háborúban, nevezetesen Belgrádnál tanúsított vitéz magatartásuk adott okot.

Az Jászkun Gavallérság
Olyan mint a szép virág
És friss zöld ág.
Mindig kész katonaság
Nagy vitéz egész Jászság,
Egész Kunság.
Ez világon nincs, oly szép,
Mint a Jász és a Kun nép!
Termete szép,
Testében ép,
Drága eleven kép!

Kardot, kaszát forgatni.
Jászság, Kunság aratni
Leghíresebb.
Gazdaságot folytatni,
Vigadni vagy mulatni
Legnemesebb.
Ékes páva a lépése,
Gyöngy a nevetése
Híres Isten
teremtése
Angyal a nézése!

Ha ilyen jó katona a jászkun nép, ne csodálkozzunk, hogy verbuválják is őket a király seregébe a „francok ellen” A Magyar Irodalomtörténeti Társaság folyóiratában, az **Irodalomtörténetben** gyakran publikált, könyvismeretéseket, műbírálatokat írt. 1959-ben például a Szemle rovatban olvasható bírálata: Busa Margit: *A Thököly-kódex és kuruckori versei. Egy XVII. századi kéziratos kötet ismertetése* című munkájáról. 2003/1 számban Voltaire drámaköltészete és a magyarországi iskolai színjátszás című írása olvasható. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Versegly Ferenc Könyvtárban 2003-ban digitalizálták a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Szerzők az **Újmagyar Irodalmi Lexikonban** című összeállítást. Ez olvasható tanár úrról: „VARGA Imre (...) Kutatási területe a 17–18. sz. költészete és drámairodalma. Részt vett a Régi Magyar Költők Tára, a Régi Magyar Drámai Emlékek és A magyar irodalomtörténet bibliográfiája 1. kötetének szerkesztésében.

Művek: A kuruc költészete hitelesége, 1935; SZÁDECZKY [KARDOS] Lajos, *Miscellania, Egy XVIII. századi versgyűjtemény ismertetése*, szerk., 1955; *Magyar nyelv iskolaelőadások a XVIII. század második felében*, 1967; *Le Baroque en Hongrie, Montauban*, 1976; *A kuruc küzdelmek költészete*, 1977; *Szentesi György daloskönyve, hasonmás kiadás, szerk., előszó, jegyz.*, 1977; *A Kuun-kódex, hasonmás kiadás, szerk., előszó, jegyzetek*, 1979; *A magyarországi protestáns iskolai színjátszás forrásai és irodalma, Fontes ludorum sceniorum in scholisprotestantium in Hungaria*, 1988; *Protestáns iskoladramák, 1–2, szerk.*, 1989; *Assisi Szent Ferenc perugiai legendája, ford., bev., jegyz.*, 1990; *A magyarországi katolikus intézmények színjátszásának forrásai 1800-ig, szerk.*,



Dr. Varga Imre emléktáblája a Lehel Vezér Gimnázium falán

kiad. 1992 (Kilián Istvánnal, Pintér Márta Zsuzsannával); *A magyarországi protestáns iskolai színjátszás a kezdetektől 1800-ig*, 1995.

A MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének munkatársai írtak és készítettek egy összeállítást 2016-ban **HATVAN ÉV az MTA Irodalomtudományi Intézetében – Intézmény- és tudománytörténeti metszetek** címmel. Ebben többek között a XVIII. századi osztály munkatársait mutatták be, emlékeztek. Tanár úrról a következő emlékezés jelent meg: „Varga Imre (1912–2007) Varga Imre ahhoz az I. világháború évtizedében vagy nem sokkal azt követően született irodalomtörténész nemzedékhez tartozik, melyre 1945 után az új szellemben fogant első nagy forrásfeltárások, az alapvető rész kérdések kidolgozásai és szintézisbe foglalásai hárultak. Munkássága két csomópont, a 17–18. századi költészet és drámairodalom szöveghagyományozódása és textológiai kérdései körül kristályosodott ki.

Kiemelkedő érdeme, hogy óriási mennyiségű magyar nyelvű vers- és drámaszöveget tárt fel, tett közkinccsé és értékelt, mégpedig úgy, hogy az értel-

mezés körébe következetesen bevonta az adott téma európai összefüggéseit. Ez a hatalmas forrásfeltáró munka jelentősen előmozdította az irodalomtörténet-írás fejlődését, s hozzájárult átfogó eszme- és művelődéstörténeti folyamatok megvilágításához. Meghatározó fordulatot jelentett pályáján, hogy disszertációja alapján Klaniczay Tibor 1953-ban felkérte, vegyen részt a Régi magyar költők tára szövegkiadói munkálataiban. Ekkor került kapcsolatba az alakulóban lévő Irodalomtudományi Intézetrel, melynek 1958-ban lett munkatársa. (...) 1960-ban Budapestre költözött, s ettől kezdve teljes energiáját a tudományos munkának szentelhette.

A szövegkiadói feladatok mellett részt vett a hatkötetes irodalomtörténeti kézikönyv második kötetének megírásában, alapvető monográfiákat szentelt a kuruc küzdelmek költészetének és a protestáns iskoladramának, s társszerzőként jegyzi az irodalomtörténeti bibliográfia első kötetét. Több hasonmás kiadást gondozott, antológiát szerkesztett, forrás- és irodalomjegyzékeket állított össze, s fontos tanulmányokat közölt a 17–18. századi költészet és drámairodalom témakörében. A tours-i konferenciákon való részvétel mellett Klaniczay Tiborral együtt ő szerkesztette az 1970-es évek magyar barokk-kutatását reprezentáló francia nyelvű tanulmánykötetet.”

A Tours-i Renaissance-kutató Intézet XIII. ülésén 1970-ben a Renaissance szimbolikájának vizsgálata volt a program. Az irodalmi tárgyú előadásokat négy francia és egy keleteurópai tudós tartotta. A keleteurópai nagy sikerű előadó dr. Varga Imre akadémiai doktor volt. (HELIKON)

A család és Jászberény

Dr. Varga Imre nyolc évig diákként, több mint húsz évig tanárként volt Jászberény lakója. 1960-ban 48 évesen a jász férfiú családjával felköltözött Budapestre. Tanári pályája befejeződött, de várta a 100%-os tudóslét.

Felesége Ruzs Ilona tanítónő volt. Két gyermekük született: Antal és Katalin, akik jászberényi születésűek, gyermekkorukat Jászberényben töltötték. Mind a ketten elismert, megbecsült tanárok lettek. Varga tanár úr családja 4 unokával bővült. Katalinnak nagy szerepe volt Jászberény és az olaszországi Conselve testvérvárosi kapcsolatának létrejöttében. Bár Olaszországban él családjával, gyökereit nem feledte.

(folytatás a 14. oldalon)

(folytatás a 13. oldalról)

Az I. Jász Világtalálkozón, 1995-ben Jászberény Város Díszpolgára címmel ismerték el 20 éves oktató-nevelő munkáját, mely során Varga tanár úr *mérhetetlen tudást, emberséget, életmintát adott tanítványai számára, akik méríthettek ebből az indíttatásból.* (Jászkürt, 1995. augusztus)

Az irodalomtörténész, tudós 1960-tól szinte élete utolsó pillanatáig dolgozott. 2007. június 26-án azonban Budapesten a szíve megszűnt dobogni, életének 95. esztendejében hazatért Urához. Hamvait július 10-én a jászberényi Fehértói temetőben helyezték örök nyugovóra.

2017 a Lehel Vezér Gimnázium 250 éves évfordulója éve volt. Egész évben különböző programokra, megemlékezésekre került sor. Kiemelt esemény volt dr. Varga Imrére, az iskola eminens diákjára, nagy tudású magyar-francia szakos polihisztor tanárára, a nagybetűs emberre való emlékező ünnepség. A család és a városi önkormányzat az ünnepségen emléktáblával adózott emlékének. Az emléktábla alatt elhelyezték a tisztelet virágait a volt és a jelen diákképviselők, az iskola igazgatója és a családtagok.

Az emléktábla üzenet, megemlékezés a tanárról, a tudósról, az emberről, dr. Varga Imréről. Írásommal szerettem volna úgy emlékezni, hogy látható legyen igazak tanár úrra Vajda János szavai: *„Emléke, nyoma fönny marad, Ki mi nagyot tett, szépet gondolt, Örökké él, mert egyre hat.”*

Források

Jászberényi József nádor főgimnázium értesítői 1923-1944 között

Jászberényi Állami Lehel Vezér Gimnázium évkönyvei 1946-1949 között

Kárpáti Márta: Emléktábla a császárnak, Berényi Café: 2017. 04. 17.

Hatvan év az MTA Irodalomtudományi Intézetében Intézmény- és tudománytörténeti metszetek Írták és összeállították az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének munkatársai 2016 Magyar Könyvszemle 2009. 125-126 p.

Tüskés Gábor: Nekrológ

Balog János: In memoriam

dr. Varga Imre, Jászkürt, 2007

Helikon, 1970. 318-319 p.

Volt tanítványok emlékezése

Csörgő Terézia
ny. biológia-kémia szakos
középfiskolai tanár

Látnivalók az alsószentgyörgyi tájházban

Elsőként legújabb szerzeményünket a barokkos kivitelű szépséges *almáriumot* mutatjuk be, melyet nemrégiben kaptunk ajándékba Bertalan Jánostól, Jászlady emeritus jászkapitányától. Az ajándékozó alsószentgyörgyi származású, akinek redemptus ősei közhivatalokat is betöltöttek a községben. A becses bútordarab édesanyja hagyatékából került hozzánk.



Almárium. Fotó: Marton Rita

Az almárium a 19. század közepén jelenik meg, mint a konyhaszekrény, vagy a kredenc elődje, elsősorban a vagyonos gazdacsaládoknál. A szegényebknél a kaszli, vagy a tányéros volt a konyha tartozéka. A falu idővel egyre több újítást, a városi rétegre jellemző bútort vett át. Mindez inkább dísz, a vagyoni állapot kifejezése a parasztpolgári társadalomban. Valószínű ennek az almáriumnak is inkább díszértéke volt a tisztaszobában. Az üvegezett, kétajtós, polcozott felső része alkalmas volt a különféle díszedények bemutatására. Az alsó kétajtós, polcozott része pedig a család egyéb értékeit tartalmazta (textíliák, fémeszközök). Tájházunkban most is ez a szerepe, de mi elhelyeztünk a díszedények mellé olyan tárgyakat is, melyek eddig elkerülték látogatóink figyelmét.

Ilyen a *vajnyomó mintafa*, amely trapéz alakú, egyetlen fából kifaragott eszköz. A keretbe tett vajra nyomták rá a szép forma kialakítására szolgáló, véssett szőlődísz, vagy virágdísz. A másik régi érdekesség a hasáb alakú, faragással, véséssel díszített *borotvatok*.

Fedelét félrefordítva lehet kinyitni. Az oldalakon ékrovásos díszítés fut, a fedelén virágdísz láthatunk. Kár, hogy a faragó a bicskájával sem nevet, sem évszámot nem jelölt meg, de tudjuk, hogy a különböző borotvatartók a 19. században nagyon elterjedtek voltak a Jászkunságban is.

Népművészetünk díszítő technikájának változatossága legjobban a *guzsalyokon* figyelhető meg. Nálunk a talpas guzsaly, mint a fonás egyik eszköze volt a legdíszítettebb használati tárgy. Tájházunkban őrzött guzsalyoknak a készítője nem egyszerű falusi fűrő-faragó ember lehetett, hanem olyan mesterember, aki gondosan megtervezte a talp és a szár mintázatát, és aztán szépen megmunkálta a guzsaly egész felületét.



Vajnyomó minta. Fotó Marton Rita

A guzsalytalpon rozettás minta, cserépből kiinduló dús levelű virág, a száron szakaszokra osztva különböző minták (tulipán, szív) váltogatják egymást. A két részből álló száron, dróton függő ólomcsörgőt helyeztek el. Egyik csörgős guzsalyon a száron közepén K. T. tulajdonosi monogram, alul IHS: Jézus Krisztus monogramja, és az elkészítés éve: 1857 látható. Egy ilyen gazdagon ékesített guzsaly szerelmi ajándékként is szolgált, mint az udvarlás egyik megnyilatkozása. A szép és gondosan kimunkált formának kellett meggyőznie a leányt az ajándékozó legény érzelmeiről. Biztosan nagyon tetszett a szép ajándék a legény szíve választottjának.

Lukácsi László helytörténeti kutató